

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1970

2

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT KÖRLEVELE
Kiadja: A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (Bp. VI., Gorkij fasor 46-48.)
Felelős szerkesztők: Dr. Dénes György és Székely Kinga
Felelős kiadó: Dr. Hegedűs Gyula

70.77(464)

Az elektronikus változatot Kalicza Edina és dr. Nyerges Miklós készítette 2005-ben.

- 1 -

MEGHÍVÓ A TÁRSULAT RENDEZVÉNYEIRE

A társulati előadóüléseket az ELTE Földrajzi Tanszékének Lóczy termében tartjuk (Bp. VIII. Kun Béla tér 2. I. em.)

1970. március 10. Kordos László: A barlangok bejárati szakaszának klímaviszonyai 17 ó. 30 p.

1970. március 24. Gáboriné Dr. Csánk Vera: A Remetehegyi-felső-barlang ásatásának eredményei 17 ó. 30 p.

LAKATOS LÁSZLÓ

1939-1970

Számos barlangkutató expedíció lelkes résztvevőjétől búcsúztak el január 14-én a Kiszepesi temetőben a barlangkutatók.

Hosszú éveken át járta a főváros környékének barlangjait, egy évig a Pálvölgyi-barlangban idegenvezetőként dolgozott, de a legkedvesebb kutatóterülete az Alsóhegy volt. Lelkesen küzdött a Bábavölgyi-víznyelő-barlangok és a Szögligeti Csörgő-forrás menti üregek feltárásánál. A kutatások mindig jókedvű, mindig munkára kész erőssége volt, megbízható barlangi mentőszolgálatos, aki készen állt segíteni bajba jutott társainak. Az alsóhegyi Meteor-barlangban 1969. november 3-án kutatómunka közben bekövetkezett balesetéből eredő súlyos sérülése folytán távozott el tőlünk örökre.

Lakatos László, a magyar Marcel Loubens emlékét kegyelettel őrzi meg a magyar barlangkutatók számára.

D. Gy.

- 2 -

DR. SCHRÉTER ZOLTÁN

1882-1970

1970. január 14-én, életének 88. esztendejében, rövid szenvedés után meghalt Dr. Schréter Zoltán, a Magyar Állami Földtani Intézet volt helyettes igazgatója, a föld- és ásványtani tudományok doktora, a Munkaérdemrend arany fokozatának tulajdonosa, a Barlangkutató Társulatnak alapításától lelkes tagja. Mint kitűnő geológus, maga is végzett barlangi felméréseket, különösen a pleisztocén hévforrások területe kapcsán foglalkozott több ízben a barlangok keletkezésével. Mint Schafarzik Ferencnek és Id. Lóczy Lajosnak tanítványa, majd munkatársa, már a századforduló első évtizedétől kiváló földtani kutatómunkát végzett. Lóczy 1909-ben nevezte ki a Magyar Állami Földtani Intézet geológusává és ettől nyugalomba vonulásáig és azontúl jóformán haláláig dolgozott fáradhatatlanul a magyar föld megismeréséért.

Dr. Tasnádi-Kubacska András

AMERIKAI TANULMÁNYÚTON

Részletek Dr. Balázs Dénes I. sz. beszámolójából

Egyéves hazai szervezési előkészítés után, 1969. június 16-án indultam el Budapestről amerikai tanulmányutam megvalósítására. Eddigi utazásaimtól eltérően, amikor is még kevésbé ismert területeken geomorfológiai tanulmányaimhoz először alapadatgyűjtést kellett végezni, tervezett amerikai utazásomon a már meglévő legfrissebb tudományos vizsgálati anyagok felhasználásával és sokoldalú terepbejárások segítségével kívánom szakmai ismereteimet bővíteni.

Frankfurtból Koppenhága és Grönland északkeleti részének érintésével a Barter-szigetnél láttam meg először Alaszka jégfoltokkal tarkított felszínét.

Terepbejárásaim központja Alaszka legnagyobb, kb. 60 000 lakosú városa, Anchorage volt. Innen kiindulva a paron húzódó Chugach- és Kenai-hegységet több száz km szélességben bejártam. Későbbi székhelyemet Alaszka központjába, a kb. 16 000 lakosú Fairbanks-be tettem át.

Az első jelentősebb expedíció az Alaska Range legmonumentálisabb hegyvidékére, a Mount McKinley-be vezetett.

A Yukon-folyó menti tajgavidéket először Circle környékén tanulmányoztam. Annak idején ezen a vidéken vadászott jávorszarvasra Széchenyi Zsigmond. Huzamosabb időt töltöttem a Yukon-folyó deltájában. Három héten át egy kis indián település, Holy Cross volt a bázisom. Innen kiindulva csónakon, bárkán és kis repülőgépen a Yukon- és Kuskokwim-folyók távolabbi partvidékére is eljutottam.

Míg Alaszka belsejének őslakosságát az athabascan indiánok képezik, addig az északi, a nyugati és részben a déli partokon eszkimó-települések találhatók. A Brooks Range-től északra elterülő mocsaras tundrával, valamint az ott élő eszkimók életével Barrow-ban ismerkedtem. Ez a hely Alaszka legészakibb pontja, s egyben a legnagyobb eszkimó település, Barrow-n kívül alkalmi repülőgéppel sikerült eljutnom a következő legnagyobb parti eszkimó-településre, Kotzebue-ba és a nyugati partokon a hajdani aranyláz egyik központjába, Nome városkába.

Alaszkai tartózkodásom alatt a természeti földrajzi megfigyelések mellett gazdag tapasztalati anyagot gyűjtöttem e terület gazdasági életéből is. 1969. augusztus 15-én elhagytam Fairbanks-et és a Tanana-folyót követve, a II. világháborúban épült híres hadiúton, az Alcan Highway-en folytattam utamat következő állomásom, Kanada felé.

- 3 -

A RÓKAHEGYI-BARLANG ALGÁI

A Budapesti Vámőr Egyesület barlangkutatói 1959 szeptemberében új, hévizes eredetű barlangot tártak fel a Rókahegy déli oldalán, az egyik eocén mészkőfejtőben (Szilvássy Gy. 1959: Megtalálták a Római-fürdő ősforrását a Budapesti Vámőr Egyesület barlangkutatói. Karszt- és Barlangkut. Tájék. 8. 18-19.). A barlang geológiai viszonyait és Loksa I. zoológiai vizsgálatainak eredményeit Szilvássy Gy. közölte. (1960: A Rókahegyi új barlang. Karszt- és Barlangkut. Tájék. 5. 210-214.).

Az algológusok által eddig még nem kutatott barlang algaflórájának indirekt módszerrel történő vizsgálatát 1964. november 7-i minta alapján 1968. október 27-én kezdtem el. A mintavételnél a kutatások során kialakult hagyományos módszert alkalmaztam. A talajról, falról, párkányokról, cseppkövekről vett kaparékot steril üvegekben szállítottam a felszínre, majd laboratóriumban steril Knop-táppoldattal töltöttem fel. Szobahőmérsékleten, diffúz fényben eltöltött három hónap után az üvegek falán, közel a táppoldat felszínéhez, kékeszöld bevonat alakult ki. A tenyészet párolgás útján állandóan vizet veszített, a táppoldat szintje egyre lejjebb szállt, ugyanakkor a gyarapodó algaszövedék széle az eredeti meniszkusz vonalában az üveg falára feltapadt. A szövedék középső része követni igyekezett a lassan leszálló folyadék felszínét, így a tenyészet beszáradásának végső stádiumában egy tölcser alakú, hártyapapiroshoz hasonló, barnászöld színű algalepedék képződött. A teljesen beszárított mintát 1968. október 27-én töltöttem fel ismét steril táppoldattal és az anyag fokozatos fejlődését fél éven keresztül figyeltem. A mintából az alábbi algafajokat mutattam ki:

Cyanophyta

Chroococcaceae

Aphanothece muralis (Tomasch.) Lemm. 1,8-2,5 μ széles. 7-14 μ hosszú ovális vagy S alakú sejtek.

Nostocaceae

Anabaena variabilis Kütz. Sejtátmérő 4-6 μ

Oscillatoriaceae

Oscillatoria trichoides Szafer. Trichoma egyenes, keresztfalnál nem befűzött. Szélesség 1-1,5 μ . Hosszúság 5 μ -ig.

Oscillatoria planctonica Wol. Trichoma egyenes, 2,5x5 μ -os sejtek. Claus a Béke-barlangban is megtalálta.

Oscillatoria pseudogeminata G. Schmid. Egyenes trichoma, sejtek 1,5-2,5 szélesek, 2,5-3,5 μ hosszúak. Claus az Aggteleki- és Béke- barlangban.

Oscillatoria Animalis Ag. 3 μ széles, 1,8-2 μ hosszú sejtek. Termális faj. Suba megtalálta a Pál-völgyi-barlangban is.

Lyngbya Lagerheimii (Möb.) Gom. 2,5x2 μ -os sejtek, Pál-völgyi-barlang.

Lyngbya Limnetica Lemm. 1-2 μ széles fonal, szoros, szintelen hüvellyel. Sejt hossz 1-3 μ . Béke-barlang.

Chrysophyta-Bacillariophyceae

Fragilariaceae

Fragilaria sp. A végeken elkeskenyedő héj mérete 28x8 μ .

Pinnularia sp. 45x10 μ -os sejt, két végén olajzárvánnyal.

Chlorophyta-Chlorophyceae

Chlorococcaceae

Chlorococcum botryoides Rabenh. 10 μ átmérőjű sejtek, plasztisz kehely alakú, egy pyrenoiddal. E genus fajai a Mátyáshegyi-barlangból (Palik) és a Baradlából (Claus) is előkerültek.

Chlorella vulgaris Beyerinck. Harang alakú kromatoforon, 5-10 μ sejtátmérő. Béke-barlangból Claus, a Mátyáshegyi-barlangból Palik említi.

Ulotrichaceae

Stichococcus bacillaris Naeg. Rövid, 3-4 μ átmérőjű sejtek. Palik a Mátyáshegyi-barlangban találta meg.

Mivel még megfelelő direkt módszer nem áll rendelkezésre, amivel a barlangi algaflóra a maga teljességében meghatározható, indirekt úton tudjuk csak megközelíteni. Vizsgálataim az eddigi leírásokkal egybehangzóan szintén arra mutatnak, hogy a barlangi algaflóra fajösszetételében jelentős hányadot képviselnek a Cyanophyta törzs moszatfajai.

Bartha Zsuzsanna f. hallgató

TÁRSULATI ÉLET

A Bolgár Műszaki Hét alkalmából 1970. január 13-tól 17-ig a Barlangkutató Bizottság vendégeként hazánkban tartózkodott dr. Ljubomir Dinev professzor a szófiai egyetem tanára, a Bolgár Országos Barlangi Intézőbizottság elnöke. Dinev professzor január 14-én a Technika Házában diavetítéses előadást tartott „A barlangkutató és turizmus természeti és társadalmi előfeltételei” címmel. Az előadó ismertette a bolgár barlangkutató történetét, szervezeti felépítését, Bulgária nagyobb barlangjait, azok kiépítését és idegenforgalmi jelentőségét.

Január 15-én a Bizottság az MTESZ klubjában zártkörű megbeszélésen fogadta a bolgár professzort. A kölcsönösen hasznos szakmai tájékozódás és kiadványcsere program megbeszélése után a Vár-barlang megtekintésére, majd közös vacsorára került sor.

Budapesti tartózkodása alatt Dinev professzor látogatást tett a VITUKI Gellérthegyi barlanglaboratóriumában, az ELTE Általános Földrajzi és Őslénytani Tanszékén, valamint az Akadémia Földrajzi Intézetében.

Hazautazásakor nagy meglepéssel és barátilag búcsúzott. Látogatása közvetlen kapcsolatok kiépítését tette lehetővé a gyorsan fejlődő bolgár barlangkutatóval.

FIGYELEM!

Felhívjuk a tagság figyelmét, hogy a Szemlőhegyi-barlangban minden hónap első vasárnapján délelőtt 10 órától ügyeletet tartunk és a barlang megtekintését lehetővé tesszük. Más időpontban a barlang látogatása előzetes megbeszélés alapján lehetséges (Vukov Péter 313-144, vagy Sinka Pál 359-017 az esti órákban).

Óbudai Szeszgyár Kinizsi Barlangkutató Csoportja

Vukov Péter